

ČTYŘI LISTY
FILOSOFY
LADISLAVA KLÍMY
PSANÉ
ING. DR. ANT: KŘÍŽOVI

5414

Praha 12. VIII. 16.

Drahý příteli

/...../

Jinak je situace má nezměněna; vedlo by se mně poměrně dobře, kdyby mne poslední zas dobu nezlobily stále zuby - někdy dost šeredně. Vem čert tu tělesnou bolest a zuby zvlášť! S duševními nepříjemnostmi umím slušně vycházet, díky dlouholeté praxi; jsem pyšný na to, že každý nepříjemný affekt silou, útokem, vzbuzením povznesené nálady, rozumem, filosofií dovedu - přes chorobnost svou - redukovat vždy, chci-li, aspoň na polovici. Ale s tělesnou bolestí je to zatraceně těžká věc. Žádné důvody neplatí na toho blbého, podzemního červa, - s idiotskou monotonností vrtá dál...Marně štvě člověk na tuto černou, kluzkou, dobytčí obludu všechny stoické, věčnostní, boží idey, - nerušeně sedí dál v jeho duši a žere ji... A docílí-li se úlevy, - je jen chvilková, - až konečně se člověk vzdá útoků

- slepým střevem, cecky u muže...Ale je patrně mysticky též úmyslným nástrojem tortury k vůli pouhé tortuře v rukou sadistní matky Natury. Tomu nasvědčuje mimo jiné její specifická schopnost budit i při slabé intenzitě co nejne-příjemnější, nejčernější myšlenky, nejšerednější náladu. U jemného ducha v míře ovšem několikrát větší než u obyčejného špalka, - jenž se pak onomu směje pro jeho "choulostivost"; však doprovázení tělesných bolestí duševními, je tentýž fenomen jako uvědomování si svých stavů - myšlení o sobě; čím mohutnější toto, tím i ono; proto též "qui auget scientiam, auget dolorem". Šťastní špalkové, ještě šťastnější slepice! I teď, co toto píšu, nedá malé prase pokoj; proto laskavě odpusťte, že skončím. Ve větším měřítku ať z tohož důvodu odpustí moji přátelé, kteří si přejí, abych psal, že to pořád nečiním; velký, vyžraný zub, zvaný život, zlobí mne od let příliš...Jen v náladě šťastnější a zdravé daří se vskutku

Drahý příteli!

Odpusťte, - ani článek do Jihočeského almanachu ani dopis Vám nemohl jsem dosud napsat. Tak hanebně jako poslední dobu nebyl jsem rušen již léta; vším možným, na př. affaiříčkami různými, s mou budoucí spojenými, mými Němci, osazováním pozemku, zuby, reveriemi o válce, cestami do Prahy; - dříve aspoň na procházce takové mohl jsem se nerušeně věnovat myšlení, teď, uznáte, volens nolens musím slídití po špačcích, kteří jsou dnes po čertech vzácní...Et c. et c. Tolik svinskostí znemožnilo by literární práci i zdravému duchu; můj chorobný stav je však pořád jako Chimborasco. I když mám od vnějšího světa dost pokoj, nemohu se skoro nikdy zabývat projekty, které leží stranou od hlavního, téměř jediného proudu mé duše: žurnalistická elastičnost intelektu ztratila se mně docela; stal jsem se až hrůza synthetickým, česky obmezeným; dovedu myslet jen na pána boha a na žrádlo. Ale co je větší překážkou lit-

jde hořce přede vším. Mám vztek, můj drahý, vztek na všechno, nezbavuji se ani chvíle pocitu, že žije dále jako t. zv. Lad. Kl., hříšně, neodpuštělně čas mařím, nutně mařit musím, že samozřejmou mou povinností je odskočit - tam, onamo -- Hloupé je to, věčnost potřebuje věčných maření času v největším slohu, vše špatné je dobré k desateru dobru --, ale když je člověk splácán jen z hloupostí. Ale nemusí tento fakt, tento circulus vztek zase zdvojnásobit? A možno vyskočit z kruhu toho? Ach! tolik jsem se už ze všemožných kruhů navyskakoval, že jsem už jen skokanem a ničím jiným a hrusem ze skoků a ze všeho...Ale neberte toto poslední tak do slova, nemůže být člověka víc pozitivního než jsem já. Vyjasní se.

Prozatím omluvte mne, Vy i ostatní moji přátelé, nelitterarničím-li dnes. - Co jsem Vám slíbil, napíšu, jen chvíli poshovte ještě. Článek o Jihočeších možno bude snad vrazit i jinam. -

Doufám, že stav Váš je stejně příznivý jako můj nepříznivý. Těším se velmi na shledání. S vřelými pocity stále na Vás myslím.

Vždy Váš

Ladislav Klíma

Vysočany 11. V. 1917.

konečna; forma illusionismu, kontradikcionismu, ludibrionismu. Resultat: idea a vůle jsou nerozlučná srostlost, dvojjedinnost, - zároveň něco různého a zároveň identica. - Každá idea je naprosto volního rázu, jednou manifestací, hranou a stranou a paprskem chtění, - jeho "inkorporací"; že by naopak vůle mohla být bez idey, - bez vědomí, - je právě jen schopenhauerskou absurditou. Vše je myšlenkovůle; poněvadž však vše jsoucí jest akce, - potenciální, latentní síly totožné s nicotou -, je vůle totéž co akt; ideoakt: tak možno pokřtít světovou substanci.

Jako elementární idea je vůlí, aktem, tak proces myšlení, přemýšlení je naprosto jen jednáním; jako elementární vůle, akt jest ideou, tak proces jednání, praxe naprosto jen myšlením.

V nejinternější reflexi najdeme za každým krůčkem úsilí a snažení, rozhodování se a čin, odhodlanost a vy-

trvalost, statečnost a sebezpřemožení,
- krátce všechny ctnosti a slabosti
jednání; a tím je myšlení vyšší,
čím více volní síly se v něm projevu-
je; čím je usilnější, přísnější,
smělejší, heroičtější; stupeň karak-
terové síly, k myšlení vynaložené,
jest jediným dobrým měřítkem ceny
jeho. - Následkem nepochopení naší
these o dvojedinosti idey a vůle
trpí mnozí spirituální duchové
soběvýchýtkami, že "nejednají", "ne-
mají schopnosti činnu"...Blázní
zaměňují mariage za hru v karty
vůbec! Jejich myšlení je v každém
smyslu a stupni jednáním jako činy
Hannibalovy nebo Rinaldiniho; - až
na tu nepodstatnou okolnost, že ne-
projevují se externě. O litterární
nebo jinou tvorbu neběží tu, - jen
o vnitřní hru myšlenek. Ostatně,
přísně vzato, cerebrální a aetherné
pohyby, myšlení doprovázející, recte
objektisující., sluší nazvat externím
projevováním se stejně jako pokyn

cer nenalezl, neexistuje štěstí, náhody není. Vše, co se stane, má příčinou jen chtění sebe; a každé chtění má dřív nebo později následkem dosáhnutí chtěného; pojem příčina jest úplně redukovatelný na pojem vůle. - Ostatně existuje i samotok jednáním, - jednání lehké, hravé, mechanické, - a nikdo proto neupírá jednání element vůle, nenazve je nejednáním.

Navzájem každé "jednání", příkladně bursovní akce, plaidoyer advokáta, řízení bitvy, rozloženo-li v části, objeví se jen jako řetěz ustavičných přemítání; má tedy kupec, advokát atd. právo považovat se ve všeobecném smyslu za myslitelné, stejně jako myslitel za muže činu, - věci jinak samozřejmé - a přece málo známé - a přece v důsledcích svých i zajímavé i důležité...; bežme vše ušlechtilé generálně - a jaká revoluce nastane v malicherných lidských poměrech!..

porující a vzdělávající spolek, je to realizace idee; vystaví-li se očím lidstva v ostré, oslňující nahotě idea, po níž tisíciletí temně tušivě toužilo, - př. Kepplerovy zákony, Kantova priorita prostoru, zničení morálky Nietzscheovo, - to realizace není?..Hluboce vzato, je každá realizace jen jasnější myšlenka; nejjasnější myšlenkou jen byla by dokonalá realizace, - není však nejjasnější myšlenky, není dokonalé realizace...

= = =

Otázka: je vyšší myšlenka či čin? může mít dvojí hlavní smysl: buď míněny jsou myšlenkou a činem ony dva abstraktní elementy, principy, - nebo přikládá se slovům těm význam obecný, běžný.

Ad 1./ Je s jedné strany jisto, že princip činu je ve psyše fundamentale, domines, masculinitou, aktivitou, - osou, duší duše; idea jaksi výstavbou

jeho, látkou k formaci i projevováním se, feminitou, passivitou, - tělem; a stojíme - si licet singularia componere generalibus - před analogickým problémem, jako jsou: je síla víc než látka? duše než tělo? caesar než lid? mužskost než ženskost? - má spermatozoon větší vliv na utváření se živočicha než ovum? ---Jistotou, v samých základech mentality kotvící prioritu a superprioritu nutno zde přičíst principu činu.

Však s hlediska ještě vyššího nelze otázku tuto zde klást, protože nelze oba principy proti sobě stavět; nelze je dělit,, protože jsou nerozlučnou srostlinou..; povyšující jedno, povýšili jsme stejně vysoko i druhé..; jsou identica - co jedno je, je druhé. "Co Bůh spojil, člověk nerozváděj!" řekl především protestantský pop, - proto nechme tohoto bohaprázdného počínání, ponechme ideální manželky Akt - Ideu v jejich věčném svatém Sebedvouobjetí, - a, aby malicherné

srdce naše bylo uspokojeno, přiřkněme jim v nejvyšší instanci smírnou paritu!

Ad 2./ Vzhledem k praemissám je třeba otázku naši formulovati takto: je vyšší ideoakt, jemuž se běžně říká myšlení, než ideoakt, jemuž se běžně říká jednání /neboť, opakuju, myšlení je jednání v hloubi, jednání myšlením/? - Co je to, čemu se říká "myšlení"?, "jednání"? Obtížná odpověď! Každý myslí při slovech těch něco jiného, názory a vymezení věci jsou nejasny, věc sama chaotická; na př. neslušelo by sepsání filosofického systému nazvat spíše činem než myšlením a naopak vypracování bitevní dispozice spíš myšlením než činem? atd.! Dlouhé analysy bylo by třeba - ale jelikož projevil jste, doprovázejí mne, souhlas s mou formulací, že "myšlení v běžném smyslu je vnitřní jednání, jednání vnější myšlení", podávám jen svůj resultat: Je vyšší

ideoakt podstatně externí či podstatně interní? - /Buďu však pro krátkost nazývat druhé myšlením, první jednáním./

Poněvadž jsou stupně hodnoty myšlení a jednání, nemožno jedním slovem odpovědět. Co možno říci jest: 1./ Nejvyšší "myšlení" je něco vyššího, než nejvyšší možné jednání; 2./ Právě jednání, vysoká síla činu je vyšší, než každé myšlení, které třeba velmi vysoké, nejvyšších vrcholků nedostoupilo.

Ad 1./ Které je kritérium hodnoty každého ideoaktu? Jeho intenzita a živoucnost; blíže určeno jeho obsáznost a plnost, jeho krása a nádhera. Čin může z tohoto stanoviska dostoupit velmi vysokých stupňů; jednání Julia Caesara, Cesarea Borgia provázeno bylo stavy opojení, extasí nedalekými, Však extase nejvyšší je nadzemská, nadsvětová; Caesar je největší částí své bytosti ponořen do zemského, je "Weltmensch"; vytryskne-li z jeho

vítězného opojení blesk nejvyšší extase, je něčím už jiným, než "jednáním", je čirým "myšlením". Jen nejhlubší internost je nadsvětová; jen v nadsvětovosti spočívá extase; extase je však totéž, co největší intenzivnost: ergo jen internost, t. j. myšlení, tím nejintenzivnějším; kritérium hodnoty je však intenzita: ergo je myšlení hodnotnější neboli vyšší než jednání, - myšlení na nejvyšších svých vrcholcích, g.e.d. To nejohrovnější, nejslastnější, nejděmantnější, nejslunečnější v duchu jsou černá noumena; rukou to nemá, zevně realizovat se to nedá. "Realisujeme" "chvilu slávy", které Březina měl /úvodní slova první básně "Rukou"/, "když duše volná v majestátu svém nad staletími se vznášela vířivým, světlým cyklonem"..; stejně absurdní myšlenkou je realizování gravitačního zákona, jedné - v psychologických důsledcích - z nejpropastnějších, nejvěžovitějších myšlenek; realisujeme

to vůbec Nejvyšší: cítění se Sebou - Absolutním - Bohem - Sebeobjetí, - toto slavné splnutí Vůle a Myšlenky, nejkrásnější všech synthes. - Nejvyšší, nejvnitřnější myšlení je víc než Caesar, - je Bůh.

Ad 2./ "Pravé jednání", vysokou sílu činu definuju: dominance železné vůle, přivést vše k vítěznému konci; "organisované vítězství", jak nazval to a sebe Bonaparte. Sotva deset takových fenomenů zná historie; "pravé jednání" znamená mně totéž co "genius činu". Naprosto nejsou schopni pravého jednání nějací Klofáčové nebo Kestrankové - Rockfellerové a jiní self-help, self-made-mani nebo jak se té čeládce říká, - ba ani Columbové a Lessepsové, ani Themistokleové, Mariové, Wellingtonové...; ne vůle, vše podmaňující: jen některé jednací instinkty, v určitých, skoupě jim vymezených mezích činné a možné, byly movens jejich jednání; jsou v koncích, vytržení byvše ze své skořápky;

Hanibal však vítězí nejen nad Římany, nejen nad Alpami, nejen nad svými žoldáky, ale i nad sebou, bohy, osudem. Souverainní, božskou vůlí je pravý muž činu, jest Osudem, je metafysickou nestvůrou; je nejvíce imponující a fascinující, nejmohutnější zjev lidský. Dle onoho kriteria intensity atd., posuzován - žije ze všech lidí životem nejintensivnějším, nejvulkaničtějším; schopnost absolutního činu, vnitřní fatalita dodělat vše má předpokladem největší napjetí i rozpjetí, nabití i explosivní sílu duše; je třaskavinou, ohněm, letem, vládnutím; člověk myšlení oproti němu celkem jen kvasem, chůzí - i během - prací pouze...Ale chtěli-li bychom jen dle kriteria tohoto oba měřiti, bylo by to školské; třeba brát v potaz i dojmy a city a j. jimiž existence obou na člověka působí; pocit je kondensovaný řetězec mnohých soudů...Vše padá k nohám gigantického briganta, miliony řádných lidí jdou si dobrovolně pro

smrt pro ukojení jeho krvavých vidin;
člověk myšlení je komická figurka z
pravidla, karikatura člověka často,
někdy totélní mrzák, - a přeci při
tom může být ve svém skutku velký.
Vedle tváře maličkého břicháče Napo-
leona vypadá "jupiterská" tvář "Olym-
pana" Goetheho hezky deplorabilně; zde
v každém koutku, každé bolestné vrásce,
leží na dně slabost, - tam - Heirmar-
mené, vzavší přes sebe maso. Jako
dobrý pes, mlékařský vozík táhnoucí,
vedle tygra, tak vyjímá se typický
filosof vedle Hanibala; vědec jako
beran; jako pítvorný kozlík umělec,
básník. Karakterová velikost je něco
naprosto mocnějšího než intelektual-
ní; tato jemně oblétá, ona drtí kosti.
Ares, Niké, Fatum, Věčná Vůle sama
oblétají hlavu caesarovu a dávají jí
známou démoničnost...Pravá vůle. Velký
Čin je Božskostí; ani nejhloupější
člověk nevymkne se jejímu všepodmaňu-
jícímu vlivu. "Pojďme do Paříže, vy-

meťme všechny ty žravé advokáty, do-
saďme tam malého kaprála", říkali jeho
vojáci, když byl ještě v počátcích a
"nic než voják"..Cítili, že poprvé
vyvstal v něm "velké revoluci" muž
činu, "muž"... "Věc Robespierova nebyla
ztracena", - četl jsem v jisté histo-
rické knize: "vše mohlo být zachráněno,
kdyby byl býval v konventu jediný muž
činu; ale byli tam jen - řečníci".
Tedy v gigantském shromáždění gigant-
ské revoluce - ani jeden člověk umějící
jednat, - všichni ti "hrdinové" - ves-
měs mluvilové...Co je řečník? Typus
politika, jenž předkládá pořád, jiným
i sobě, jen jak se věc má, nemající
sílu a odvahu přinést ji, jak podstata
její káže, ke konci, - tedy člověk,
jenž žije více v myšlení než v činu;
náběh k činu, v půli cestě se zaraziv-
ší, embryo muže činu, náhle ve svém
dalším vývoji zaražené. Komu neimpono-
val by víc Caesar než Cicero, Alexand-
ros než Demosthenes, Napoleon než
Vergnienud nebo Desmoulins? kdo nemá,

- při hlubokém zadostiučinění, že běh světa jde tak, jak jítí má, - pocit, že pouhý pokyn očí, jímž Napoleon 18. brumairu, zdá se mně, komandoval své granátníky, aby celý parlament ze sálu prostě vyházeli, - je něco podstatně a nesmírně vyššího než nejduchaplnější řeči, které tam byly proneseny? A kdo by s nejživější radostí a nadšením neuvítal, kdyby Brusilov učinil, - což se dobře může jednou stát, totéž "dělnické a vojenské radě"?...

Po vysoké aktivitě následuje hned všechno vyšší myšlení. Pod ním jsou nižší a vyšší stupně myšlení a jednání, - je zvažovat už nebudeme; schází také váhy. --

In summa: Vysoká spiritualita je nižší než vysoká aktivita. Nejvyšší spiritualita - čistě interní "extase" však vyšší, než nejvyšší aktivita. Princip činu však vyšší, než princip idey. A v nejvyšší výši parita a svaté splynutí obého.

Hezká symetrie, že? Však sotva Vás odpovědi mé uspokojí; příliš abstraktní budou se Vám možná zdát, a nebulosní a mnohosmyslné a snad vyhnutím se odpovědi. Však hloubka je vždy abstraktní, vyšší abstraktnost vždy nebulosní, svět mnohosmyslný, poněkud složitější než naše animální potřeby, volající po hrubém: to nebo to! ano nebo ne! skepse je důsledné odmítání určitých odpovědí, - ale právě proto je to, co předpokládá, tím zajímavějším světlejším duchu.

= = =

Mezi názory tuto a názory v mé knize pronesenými významnějšího rozporu nenalézám. Ony jsou vyvinutějším stadiem těchto. Že cením v knize "myšlení" víc než "čin", je malé nedorozumění. Vůle, síla, aktivita je tam srdci mému nejbližší; právě největší oddíl spisu jest jím věnován; zdůrazňuju-li tam někde, že hlavní potřebné je myšlení, činím tak právě jen proto, že, v temné

hloubí, je mně myšlení nejvyšší formou jednání. - Přináším tam však pojem "praktická činnost", t.j. obyčejné jednání, /ne pouze "zacházení"/ s lidmi, proti němuž se ostře stavím, vidě v něm jen plížení a plezení, žebrotu a drzost, pouštění jen hrůzy, mlácení jen hubou, nemožnost skutečného jednání. Ale vyvozovat se zamítání jednoho speciellního případu jednání /vždyť, hned na počátku odstavce věci té věnovaného, odděluju od "jednání s lidmi" vládnutí nad nimi - i fysickou práci neřadím pod pojem "praktická činnost"! - její "banalita" není mně námitkou.../, že jsem proti jednání vůbec, je totéž, jako závěr: "Odsuzuješ knihu AB, - tedy odsuzuješ literaturu", A ostatně nepovažuju v knize praktickou činnost ani za speciellní případ aktivity! "Člověk je tu převážně passivní", dím tam. S tímto nejsem ovšem dnes úplně srozuměn - má to sice dobré jádro, ale je to příliš jednostranné a přehnané; i zde možno být převážně aktivní,

nejme-li, jak v theoretickém nazírání na věc, tak v praxi samé hloupě umínění; i zde, jako všude, může čisté jasné oko a vysoká vůle banalitu debanalizovat.....

= = =

Odpusťte, že jsem list tento nezkomponoval tak poutavě, jak jsem si přál; těžko však hlídači radostně se koncentrovat na něco intelektuelního, utrhnou-li mu, zatím co píše, lidé každou hodinu s rachotem kus plotu a chodí-li do kůlen krást.

Ve středu kol 7. tedy asi na shledanou!

Vždy Váš v úctě a oddanosti

Ladislav Klíma

Drahý příteli!

Qualita jest určitá uzpůsobenost věcí. Nebo: je obsah věcí, podstata věci. Jelikož "věc" musí být něčím, něco něčím určitým, je jakost totéž, co věčnost - a totéž co jsoucnost...

Qualita je bližším určením jsoucnosti, - jsoucnost explicite. Něco bezurčitého tak a tak býti je čiré nic. Jsoucnost je mysterium a magičnost - tedy i jakost. Jest illuse, spectrum, kořeny její ssají šťávu z Ničeho, koruna její rozplývá se v Nic. Ptát se po "úvodu" jejím nemá smyslu, - aspoň ne většího než ptát se po původu světa. Jakost je věčná, věčnost - věčnost, /- základní myšlenka Spinozova../ -

Definice quality a Fichte et con.: Qualita je vlastnost prapodstaty, v tom spočívající, že věc má v prapodstatě své určité vlastnosti...- Nejhlubší

může být jen hloupě, vznešené jen směšně vyjádřeno; nehloupost, nesměšnost kompromituje filosofa -

"Věc" - samozřejmě i myšlenka, - jen myšlenka: myšlenka je vždy věcí, t.j. kusem jsoucnosti, a věc může být jen myšlenkou, poněvadž mimo ta psychika nic není myslitelné.

Jakost - býti sebou...; lex identitatis...

= = =

Qualita je jádro rozmanitosti. Rozmanitost je fakt, že existuje více věcí věcí v různé jakosti. Je jakost vzhledem ke mnohosti, jakost viděna s pozorovacího stanoviska mnohosti; je srovnávací kvalitativita. - Jelikož, z dvaceti důvodů, nemůže více identických věcí existovat, je rozmanitost identická s mnohostí. /Německé "Mannigfaltigkeit" znamená mnohost i různost../

= = =

Nemá smyslu hledat původ základních fikcí, přes to nutno je jí hledat... Absurdní jsou zde všechny nálezy, - v absurdním světě je absurdnost kuriózním druhem rozumnosti. V obojakém, obojetném, obojsmyslném světě mají i nejhybridnější vegetace své zákony a slunce své. Málo záleží, jsou-li pojmy pravdivé; jen na tom sejde, tenčí-li spolu půvabně.

Illusivita, fluidita quality, - její absolutní rozplývavost při každém doteku; potřeba ducha, redukovat vše složité na jednoduché; materiální fakta či aspoň appearance /thermodyn. percipování molekulárního pohybu jako tepla, akustické percipování počtu vibrací jako výšky tónu, analog. barvy, fakt chemisace jakožto smyslové reakce na jisté konstelace a pohyby "atomu", - i vůně atd./, - to a jiné vede k mocné hypotéze, že qualita jest jen modus quantity, - její emanace, kondensace, efflorescence; /příbuzně vysvětluje si materialista vznik

myšlení s fyzických prací cerebrálních/.
Že kvalita je jen rafinovaná kvalita
/analgon: organika jen rafinovaná
anorganika/; sebeklam oasy, aby se
uniklo z pouště čísla, zalidnění
pouště té fantomy bytostí, - bytost -
kvalita...Quantita, - toť skoro totéž,
co schema, kostra, stín; kvalita -
krev, světlo, život, kouzlo...Toť
tento rozkvetlý svět, - rozkvetlý z
černé půdy nebytostnosti, abstrakce.
Svět je vějíř: jednou pouhá hálka -
hned nesmírná, žhavěbarevná vidina
nekonečné krásy a rozmanitosti.

= = =

Ale i quantita, počet, černá abstrakce má svou magičnost, propastnou hloubku, nesmírnou rozmanitost;
"krystalné samoty polů, pravěků,
prehor, zákona, čísla" /Břez./; kdyby
svět nebyl ničím jiným, než kolik,
byl by stále bezdně hluboký, bezmezně
bohatý; Pythagoras byl by snad nej-
hlubší z řeckých filosofů, kdyby nebyl

přírodní bohy..Ale tyto své "zvláštní znaky" má každý jiný hlavní obor fyziky; domainou mechaniky je kinésis, aetherologie - X. /toto rozhodně daleko od mechaniky neboli obyčejné fyziky odlehlejší, odlišnější - tajemnější - , než chemický process/ fysiologie - fuji! organologie! "vitalní síla" /platí idem item!/, sensualní fyziky /tak nazývám vědu o spojení, spájení se fyzického s psychickým: patří sem akustika, z částí optika, nauka o zápachu, o chuti, a o všech ostatních známých i tušených i netušených smyslových světech/ - čiré metafysikon /item idem!/. /Těchto 5 věd: mechanika, chemie, aetherologie, organologie, sensualní fyzika jsou aně hlavními speciellními vědami fyzickými./

2./ Uvádění jednotlivostí na všeobecné není jediným, ba ani hlavním cílem vědy vůbec, - tedy ani "fyziky"! Nýbrž jen vědy nuzné, nic ještě nevědoucí, pachtivé, pajdavé. Až se vědě zdaří uvedení toto /cum grano salis třeba rozumět - zcela nezdaří se jí to

ti znaky všem jim společné a je nápadně vyznačující, a pak na základě jich uhadnouti, co to za schůzi, spolek a p. Zdaří-li se mně to, - co budu rutně činit dál? pravý opak dosavadního: pozorovat jednotlivce a jednotlivosti, do detailů - poznání detailů cílem, abych na nich teprve dokonale "hluboké" poznání své rozšířil, pravou rozkoš z něho měl.

3./ Za podstatu chemie, její "positivum", "líc" platí slučování se; rozlučování se za něco podprimárního, negativum, pouhý rub. Což kdybychom postavili se na stanovisko opačné? Bylo by i pak plácání se v nových a nových kvalitách charakterem chemie?

Enfin, proč by nebylo? Prvky jsou snad rozlučovatelný až infinitum. A řekl-li jsem "snad" - byla to se stanoviska mé filosofie zbabělost! zcela jistě jsou tím, - nehledíme-li k tomu, že jistota vůbec neexistuje. Dokud chci, je kyslík rozložitelný v 10 "prvků", z těchto každý ve sto, z

těchto každý v tisíc atd. Jako není atomů a molekul, není ani prvků. Žádným rozlučováním nepřiblížíme se jednoduchosti, žádným slučováním neplujeme dále na moře rozmanitosti: před nekonečností je vše stejně velkým.

/Mimochoodem: s hlediska tohoto jeví se analyza, - jak "chemická", tak "fysická", tak "psychická" jako tvoření nového a nového, - jen ona činí z věcí něco...; je vlastně synthesesou.. Nic není mimo synthesesu... Naopak mohlo by se v jistém smyslu to, čemu se říká "synthesa" nazvat procesem zjednodušovacím, "analysou", "sterilizací"./

Na druhé straně: Postavíme-li se na stanovisko, že látky sloučeninu utvořivší, v ní ve své specifické podstatě zajdou, že sloučenina je věc naprosto nová, jiná, qualita v hloubce, nová skutečně, ne pouze pro smyslové percipování, které vycobrazuje si jistou hrou nezměnitelnými zůstavších

atomů šalebně jako novou qualitu - že je sloučenina takřke individuum -: pak nutno slučovací process nazvat processem zjednodušovacím: ze dvojího stane se vskutku jen jedno.

Je stanovisko ono oprávněné? Otázka ne už chemická, ale metafysická. Odpověď bude možná tehdy, až z féerie, kterou je příroda, stane se obchodní bilance, hromádka dominových kostek. Však hloub a správněji: stanovisko to je správné a nesprávné, - ve féerii je vše pravdou, vše lží - i pravda lží a pravdou lež. Co je v chemii pravdou? Quodlibet! Jako všude. Spíše sahají kořeny některého stromu do centra země, než aby "empirická realita", jediná páda, na níž pojem "pravda" má jistý povrchní smysl, zasáhla až do hlubin, v nichž sedí jako Goethovy "Matky" rozluštění kardinálních fysických problémů. Ta z chemických teorií je pravdiva, kterou nejdříve políbíte. Líbejte moudře všecky, jako všecky ženy, - a vlíbáte do všech

pravdivost; pravda je láska; neboť obě jsou Završenost - Bůh -. Dosavadní svět deféerisovat se snažící věda byla by hanebným rouháním se Bohu, neboli Nejsvětějšímu Lháři, byla by hříchem proti Sv. Duchu neboli věčné Absurditě, kdyby nebyla pouze jedním, raffinovaným módem všeklamné Féericity: mělkým močálem, který si utvořila, aby silou kontrastu hlubiny Pohádky činila závratnějšími a vonnějšími.

Všechna věda slouží jen k tomu, aby božské Nevědění stalo se hlubší, obsáhlejší: čarovnější. Všechno pití, aby rozžehovalo žízeň. Všechna žízeň, by kouzlila faty morgany oas v poušti. Všechny faty morgany oas, by opojovaly závratí touhy po nedosažitelném, - po neexistujícím Bohu. Svět jest jen fata morgana Boha, žíznícího po - Sobě. "Kdyby mně Bůh", praví Lessing, "v pravici podával pravdu, v levici hledání pravdy, sáhl bych po levici". Ale Bůh tak neučiní: nemůže, Bůh, Svět jest essentiellně jen a jen hledáním pravdy,

dobré a zdravé věci; jen šťastní lidé mají psát. Pravda sic, že bolest je zdrojem velkých děl; ale tvořící musí ji mít už za zády. Dokud s k u t e č - n é utrpení drží jej v klepetech, drží jej tak těsně, že nedopřává rukám jeho ani vládnout párem nebo štětcem, - tím méně mečem...

Doufám, že daří se Vám výtečně. Byl jste u Chalupného? Jak je mu? O Pavlovi žádných zpráv?...Co říkáte válce? Obrat, co? I ten Talián počíná se vzpřimovat; lze prorokovat brzký pád Terstu.

Dostal jste můj korespondenční lístek /asi 4 dny po Vašem odjezdu/? - Chcete-li mně být nápomocen, byl bych rád, kdyby se to stalo brzy - v případě ovšem, že spěch Vám nebyl by nemilý.

- Salve!

V úctě vždy Váš

Ladislav Klíma

terární činnosti: musí-li člověk hodinu, - jediný chlap mezi 50 ženskými, stát ve frontě před pekařem, - či snaha být každý okamžik absolutní, Absolutum? - Jistě to druhé desetkrát větší...K litterární práci jsem teď schopen skoro jen hned ráno, když zapálím si fajku a večer, když sedím v hospodě sám u x stolu, obrácen k jihu nebo jihovýchodu nebo k jihozápadu a máje jistotu, že dostanu několik piv. Ale to obě jsou smutné kapitoly...; a pak, nezazlíte, když příznivých vzácných těch chvil použiju především k tomu, co je podmínkou, smyslem a jedinou cenou mého života - k sloužení Bohu...Je sice pravda, že nejlepší službou Bohu jsou dobrá díla, zamýšlím též toužebně dobrými litterárními díly mu sloužit, - ale prozatím je tato synthese trochu těžká..Mám vztek na to, už proto, že psaní o objektivních tématech je mně teď sladší než kdy dřív, dovolí-li mi ten psí svět, - desetkrát sladší a lehčí, než Bohoslužba, - co činit - povinnost

egyptským papouškem.

= = =

Ale i quantita je čirá fikce, jako qualita: není dvou stejných věcí; jen sčítání stejného má však smysl; sčítat je absurdní, matematika je absurdní. Pojem stejnosti vyrostl z pojmu "rozmanitost" jakožto myšlený jeho protiklad. Tedy pojem quantita, ne pojmu "stejnost" basující, jest jen odnož pojmu "qualita", - neboli dcera své dcery. A jak řečeno: záleží ne na pravdě, ale na půvabném tanci: hezky tančí skelett quantity s duhovou sylfou quality..

= = =

Jako kouř bezprostředně nad komínem supající lokomotivy není viditelný, nýbrž teprve o něco výše jakby z ničeho jako duch se zjeví: podobně tomu s fikcemi quality a quantity. Není jich

1./ "Vymycování rozmanitostí", cesta k stejnému, - což to jiného, než uvádění jednotlivostí na všeobecné? Ale to je jedna ze základních tendencí vědy vůbec, - ergo i chemie. V základě a podstatě neliší se tedy ani v tomto ohledu jedna speciální věda fysická, zvaná chemie, od ostatních větví fysiky.

Béřeme-li mimochodem praveno pojem "fysika" ve smyslu jen poněkud širším, je stavění chemie mimo fysiku direktně stupidní. Já béřu ji ve smyslu nejširším, - zahrnuju v ni na př. i "fysiologii" /již toto nemotorné pojmenování je dostatečným poukazem --/. Blbý spor o blbá slova je vše. Chemie má zajisté zvláštní znaky, jimiž se od jiných odvětví fysiky liší liší, - tak hned to, že kvalitativnost a rozmanitost jsou jejím elementem, - možno bylo by ji nazvat kvalitologií /fysickou/, metamorfoseologií; máť předmětem výlučně Protea; ale bláznovstvím stavěti tohoto mimo všechny ostatní

podstatně nikdy!/, - t.j. až pochopí hluboký základní smysl, jádro svého předmětu -: jakým směrem bude se bráti dále? Nutně od všeobecného do jednotlivostí, - do rozmanitosti - do bohatství, - do šířky z hloubky, do horizontality z vertikality. Stane se "aplikací" základních zákonů na nekonečné moře fenoménů, dedukcí jen, - jen vyhledáváním, tvořením nekonečných rozmanitostí, koupáním se v nich, sebeaffirmováním v nich, sebeobjímáním ve všeobjímání -: více "uměním" než vědou, více žitím než uměním, více filosofií než žitím, více bytím Bohem než filosofií. To bude věda bohatá, věda dospělá, - čemu se dnes "věda" říká, je jen blábolení jednoročního dítěte, jeho lezení po čtyřech, - embryo vědy. Dnešní člověk je embryo člověka. Člověk - embryo zaměňuje všude hovědsky stadium, v němž se právě nachází, s cestou vůbec. -

Příklad k porozumění: vejdu-li do zábavného shromáždění neznámých mně osob, bude zprvu snahou mou jen, naléz-

a raději resignovaně nechá myšlení jeho běhu a potvoru jejímu žraní - až se nažere, - s jedinou ženskou myšlenkou: - chci to snášet....Avšak - jsou myšlenky, které i tělesnou bolest dovedou tím neb oním způsobem zničit! Ale jak velké a silné musí být! A v tom to vězí: psové, které člověk obyčejně proti ní štví, nemají ještě odvalu pekelnou příšeru patřičně za chřtán chopit -: ne psi, lvi třeba štvát....Ale ty nemáme dosti k službám. Než co není, bude. Vypěstování pěkného plemene takových lvů, - to bude teprve realizace stoických a podobných snů. - A bolest zubů jest jeden z nejděbelštějších, zároveň nejhoupějších a nejspirituelnějších vynálezů přírody. Účel tělesné bolesti je vyburcovat organismus k obraně proti hrožícímu nebezpečí; jakou obranu může však vyprovokovat hlodání v tom malém praseti? zvláště u zvířat? Bolest tato jest jen jakousi perseverancí a zvyklostí, snahou po symetričnosti a aequilibrii, rudimentaritou, zbytečností,

Praha 12.,13.,VII.1917

Drahý příteli!

Děkuji za Vaši pro mne lichotivou žádost. Ale směšno Vám asi bude, že zapomněl jsem skoro docela, co jsem tenkrát při měsíčním zatmění o myšlení - jednání povídal; moje abnormální paměť..., a noční únava po dni, ztráveném většinou ve společnosti génu - a trojí opilosti. Vím jen, že pronesl jsem myšlenku: jelikož vše je nejisto a lživo, a tudíž lhostejno, co tvrdíme, třeba se pro cokoli rozhodnout, - nutno, by čin dosedl na trůn okkupovaný dosud "poznáním", - a to oprávněně, neboť čin je duší života duševního; že je neracionální, - co na tom, když ratio sama je irrationální? Ale na toto noetikon patrně nenarážíte, - jedná se Vám především o to, je-li vyšší život zasvěcený přemýšlení či život praktický, aktivní. Mluvil jsem o tom, když jednalo se o K. H. Wofa nebo

Brousilova nebo kterého čerta?..
Odpovídám tedy na otázky Vaše z
fundamentu, navazuje na naši rozmluvu,
v čemž ovšem spočívá nebezpečí, že
právě v tom, co na srdci Vám leží,
nebudete uspokojen.

= = =

Tážete se, co je vyšší; myšlení
či jednání?

= = =

Proemissy:

Generellně, hluboce vzato nemá kon-
traposice myšlení - jednání smysl. Co
jedině existuje, jsou psychické stavy;
v každé psychické molekule však jsou
rozpoznatelně nebo dokazatelně obsa-
ženy atom vůle a atom idey. Protože
však atom je fikce, jest v atomu
vůle /t.j. v psychickém stavu/ zase
atom vůle i idey, v atomu idey zase
atom je idey i vůle, - a tak do ne-

ruky, pronesení slova, - všecky motorové funkce jsou jen pohyby a gesta vykonávání práce, odklizení překážek, nosení břemen - "Des Denkens stumme Thaten": Heine; lépe ještě "dunkle Thaten". I myšlení, jež sruje se zdánlivě samo ze sebe, bez pudící síly vůle, na př. lehké snění nebo inspirace, je naskrze prostoupeno a podmíněno nesčetnými drobnými vzepřeními, opřeními se, nárazečky vůle, nepracnými, nenápadnými, ale proto neméně realnými. Takový samotok myšlení jest, mimochodem, jen následek, žeň přemnohých dřívějších krutých úsilí a potů; vše, co se děje, bylo teď či dřív vybojováno; - vše je výboj! vytryskne-li "sama sebou" znamenitá myšlenka, - to zřítíla se konečně "sama sebou" skála, kterou jsme dříve, - třeba léta, třeba v dlouhých pausách, třeba už i zapomenuté, - podkopávali; příroda nedává vůbec darů, svět nezná výhry, od počátku světa nikdo ještě ani krej-

se do jeho lůna - hrobu..., aby zase kdesi výše malým, illuse chtivým očím se v nových formách zjevily. Není jiných hrobů než mateřských lůn, není jiných lůn než hrobů. A není jiných usmrcovatelek než zářných poznání, - poznání usmrcuje, nihilisuje nutně, neboť vše žijící a jsoucí je fantom; a život dává fantomům jen noc, jen večer, - chladnoucí, odpočívající, sebe zapomínající, sebenarkotisující, sebe obelhávající večer, nekonečná noc, kterou je právě to, co světem se nazývá...

= = =

Řekl jste, rozuměl-li jsem dobře: "Fysika má tendenci vymycovat rozmarnost a uvést vše na několik málo kvalit; chemie musí nutně s novými kvalitami operovat, ba je essentiálně tvořit."

Považuji tento názor za jednostranný:

= = =

hledáním Sebe. Ale "hledání pravdy" je dokonalý pleonasmus: hledat možno jen pravdu a pravda spočívá cele jen v hledání sebe. Však něco zcela jiného než tato Pravda je její stínový zme-tek: pravda "skutečnosti", pravda vědy. Ta má v regionech Pravdy stejnou platnost jako zákony, ovládající vzduchovou atmosféru, v aetherném moři, nad ním trůnícím. Zde nevládne tíže, - tíže alogicity, - zde je metalogicky vše pravdou, jako metaaestheticky vše Září, metaethicky vše dobrem a slastí; zde není hloupých hmot a barrier, neprostupností, tlaku a ran; bez překážek bouří tu světelný paprsek myšlenky, nehnut a neodchýlen, věčnou nekonečností o to a o více rychleji než pozemské "logice" podrobené myšlení, oč rychleji šíří se světlo než zvuk. "Aether" jest jen symbolem mého metalogismu, t.j. učení, že vše je pravdou a nic omylem, jako je vše dobrem, krásnem a Září, - Svou vlastní Září...-

Ladislav Klíma

4. VI. 1918. Vysočany.

L a d i s l a v K L Í M A :

Čtyři listy filosofa
Ladislava Klímy psané
ing. dr. Antonínu Křížovi

+ + +

Graficky vyzdobil Jan Konůpek.
S Jaroslavem Duchnaem vytiskl a v
lednu 1948 vydal Jaroslav Pícka v
Praze. 85 výtisků číslovaných I - 85
a 20 neprodejných I - XX.

I vlastní rozhodnutí i vlastní volní akt ukáží se, položeny pod mikroskop, jen hromadou reflexí, - které ovšem jsou zas jen hromadou volních aktů et c. inf. A ukáže se jí být i každý "čiře" fysický akt člověka, tělesná práce - rytí, chůze, kýchnutí...

Mechaničnost, automaticnost, instinktivnost, zvyk, celý zevní svět jest jen zledovělým, petrefaktním přemýšlením, souděním, odhadováním - -.

"Největším zázrakem je realizace ideí", řekl jsem prý. No dobře; ale což musí být realizace jen vnější, materiellní? Res nejsou jen to, co možno hmatat, co může vyrazit zuby; i idea je snad něco, tedy věc; děsné fantasma může vyrazit třeba ne právě zuby, ale aspoň duši z těla. Ideu možno realizovati čistě vnitřní ideou jinou: vyvinutější, vyšší, hlubší, jasnější, ne př. nejasnou touhou po poznání nového přírodního zákona odkrytím jeho. Založí-li se v nějaké Pasečnici vzájemně se pod-

v nonentním, samozřejmě též fiktivním
lůně všeho, neboli v nejhlubším nitru
"abstrakce"; tam jest absolutní Jedno
a Stejno, nečasovo, amorfno, nemysli-
telno.. - Černá Zář; nelze stopovat
jejich vznik z lůna toho, Teprve ve
vyšších polohách srážejí se metafysic-
ké ty plymy - v náš svět illuse.
Obláčná stvůra quantity, jako bílý
mráček na azzuru tajemně se zjevivší,
porodí, vyzáří oblačnou stvůru quali-
ty, - či bylo tomu naopak? - žádné ani
Boží oko nedovede to stopovat! A v
objetí a v sebesplývání a v sebe se
rozplývání a v tanci a luzné hře
stoupají přízraky stále výš, nové a
nové své formy rodíce, v nové a nové
vzdušné víly se rozpolťující, přes
celý firmament se rozšiřující jako
koruna nesmírné pinie, - až utvoří
celý tento nekonečně rozmanitý kosmos
...A konečně, polity sluncem jasného,
nejabstraktnějšího myšlení, září
sálající z Věčného Oka, rozplývající
se mátohy ty v prvotní Nonens, vracejí